

روزشمار جنگ

شنبه

۸ شهریور ۱۳۶۵

۲۴ ذیحجه ۱۴۰۶

۳۰ اوت ۱۹۸۶

۷۳۴

قرارگاه "خاتم الانبیاء" (ص) سپاه به قرارگاه حمزه (ع) ابلاغ قطعی کرد که ضمن پدافند از مناطق تحت مسئولیت خود، عملیات آفندی در منطقه حاج عمران را - به منظور لیبیک گفتن به خواست امام امت - علیه دشمن بعثی اجرا کند. طبق این دستورالعمل، به قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا (ع) مأموریت داده شد که در منطقه عمومی حاج عمران در ساعت "س" روز "ر" با اجرای تک، ضمن تصرف و تأمین ارتفاعات "شهید صدر"، "تپه شهدا"، "۲۵۱۹"، "واراس"، "۲۰۱۴" و "سکران"، آماده شود تا بنا به دستور، تک را به قسمت غرب ادامه دهد. همچنین در این دستورالعمل معین شده است که پشتیبانی عملیات را نیروی هوایی و هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی به منظور تخلیه نیروها، ترابری و اجرای آتش انجام دهند.^(۱)

طبق ابلاغ کتبی امروز قرارگاه خاتم به قرارگاه حمزه (ع)، خط حدیگان‌های عملیاتی در حاج عمران به ترتیب از جنوب به شمال به این شرح می‌باشد: لشکر ۱۰ سیدالشهدا (ع) خط حد انتهایی عملیات ارتفاع "سکران" تا "تپه تخم مرغی"؛ تیپ ۱۰۵ قدس در ارتفاع "واراس" و یال‌های آن؛ تیپ ۱۵۵ ویژه شهدا در ارتفاع "۲۵۱۹" و یال‌های آن؛ تیپ ۲۱ امام رضا (ع) - که در شب دوم وارد عمل می‌شود - ادامه یال‌های پایین "واراس" به طرف تنگه "دربند"؛ تیپ ۱۱ قائم (عج) از تپه "قرمز" تا "تخته سنگی"؛ تیپ ۹ بدر از "تخته سنگی" تا تپه "شهید صدر"^(۲)

از سوی دیگر، پس از دو روز تأخیر، امروز نیروهای لشکر ۱۰ سیدالشهدا (ع) - که یکی از یگان‌های اصلی عمل‌کننده در عملیات منطقه حاج عمران می‌باشد. - با پیمودن فاصله بین سنندج و پیرانشهر در ۱۲ ساعت، وارد پادگان "پسوه" در ۲۰ کیلومتری پیرانشهر شدند و به دلیل خستگی آنها، تصمیم گرفته شد که پس از مدت کوتاهی استراحت، با رعایت نکات حفاظتی به منطقه عملیاتی منتقل شوند^(۳) (لحظه ضمیمه دارد).

درباره تلاش‌های دشمن در منطقه عمومی این عملیات، نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی گزارش داد که امروز دشمن با ۱۸ فروند هواپیما طی سه مرحله از ساعت ۹:۳۲ تا ۹:۴۷ و با ۴۵ فروند هواپیما طی ۱۲ مرحله از ساعت ۱۲:۵۴ تا ۱۸:۰۵ مناطق

"قملره"، "قزقاپان"، "تمرچین"، "حاج عمران" و منطقه عمومی پیرانشهر و پادگان آن را بمباران کردند که در نتیجه، ۷ تن شهید، ۱۶ تن مجروح و ۱۳ تن دچار موج گرفتگی شدند.^(۴) توپخانه دوربرد عراق نیز شب گذشته روستای "کهنه لاهیجان" و اطراف شهر پیرانشهر را گلوله باران کرد که بر اثر آن، خسارات بسیاری به مردم وارد آمد. صبح روز گذشته در شهر ارومیه نیز چندین بار وضعیت قرمز اعلام شد.^(۵)

۷۳۵

سرانجام پس از چندین روز بحث درباره طرح عملیات سپاه روی اسکله العمیه، امروز در جلسه‌ای که با حضور فرمانده کل سپاه (برادر رضایی)، فرمانده قرارگاه نوح (برادر حسین‌علایی) و جانشین فرمانده لشکر امام حسین (ع) (برادر ابوشهاب) برگزار شد، زمان و طرح این عملیات تصویب نهایی شد و به اطلاع یگان‌های عمل‌کننده رسید. طبق این طرح، هدف اصلی، اسکله العمیه و هدف فرعی در صورت امکان و توانایی، اسکله البکر خواهد بود.^(۶) (ضمیمه دارد).

فرماندهان با توجه به موقعیت مهتاب، روشنایی هوا، جدول جزر و مد و تأثیر این پدیده بر جریان آب، زمان اجرای عملیات را ساعت ۲۲ نهم شهریور تعیین کردند. درباره انتخاب این زمان باید گفت که در این ساعت از شب دهم شهریور، آب در حالت مد کامل است و سپس جزر شروع می‌شود و تا ساعت ۱:۳۰ بامداد ادامه می‌یابد. در این زمان که آب در حالت جزر و تقریباً "قلب" می‌باشد، اختلاف سطح آب به ۷ تا ۸ سانتی‌متر می‌رسد و در نتیجه آب سرعت بسیار کمی خواهد داشت.^(۷)

شایان ذکر است که لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از تاریخ ۱۳۶۵/۵/۳۱ جهت کسب آمادگی لازم برای اجرای مأموریت محوله (تصرف اسکله‌های العمیه و البکر)، وارد منطقه جنوب شده و تاکنون اقداماتی از قبیل آماده‌سازی نیروها، شناسایی و طراحی مانور برای آمادگی در عملیات، انجام داده است.^(۸)

۷۳۶

به دنبال فعالیت‌های شدید مهندسی دشمن در جزیره مجنون - که می‌تواند هرگونه راه‌کار عملیاتی نیروهای خودی را با مشکل مواجه کند - و حل نشدن مسئله کمبود نیروی عملیات و نیز تمایل فرمانده کل به انجام شدن همزمان عملیات در جزیره، امروز وی طرح جدیدی پیشنهاد کرد که طبق آن، نیروها به دلیل کمبودهایشان، به‌طور مرحله‌ای و طی دو مرحله وارد عمل می‌شوند و به خط اول دشمن دست می‌یابند.

طبق طرح پیشنهادی جدیدی که طرح "شهید همت" نام‌گذاری شده است (به دلیل برگزاری جلسه در موقعیت شهید همت^(۹) ضمیمه دارد)، تیپ ۳۲ انصارالحسین (ع) روی خاکریز

≡ در اصطلاح محلی، "قلب" به حفاصل وقوع جزر و مد آب گفته می‌شود؛ یعنی حالتی که آب ساکن است.

جدید عراق که به طرف پد "الهویدی" در حال احداث است، لشکر ۱۹ فجر روی سیل‌بند غرب پد مرکزی و مقداری از سیل‌بند شرقی آن و همچنین لشکر ۷ ولی عصر (عج) روی سیل‌بند شرق پد مرکزی و سیل‌بند عمود بر ضلع جنوبی جزیره، تیپ ۱۵ امام حسن (ع) روی پد شرقی و برای الحاق با لشکر ۷ ولی عصر (عج)، عمل می‌کنند. طبق برنامه، همه یگان‌ها در فاصله ۲۰۰ تا ۳۰۰ متری خط تصرف شده، یک شکاف به منظور جلوگیری از نفوذ پاتک‌های احتمالی دشمن احداث می‌کنند.^(۹) فرمانده کل سپاه در این جلسه، شب دوازدهم شهریور را زمان عملیات اعلام کرد.^(۱۰)

برادر غلامعلی رشید مسئول معاونت عملیات فرمانده کل سپاه، بر ضرورت اجرای این عملیات تأکید کرد و در توجیه طرح جدید گفت: «این طرح، مرحله‌ای است، یعنی در این مرحله باید روی خاک‌ریز اول دشمن برویم. اگر بخواهیم صبر کنیم، نیروهایمان را از دست می‌دهیم. اگر چه رفتن روی خاک‌ریز اول دشمن بدتر از تصرف خط اول اوست، ولی باید توجه داشت که انجام دادن آن بهتر از وضعیت فعلی است، زیرا ما در شرایط کنونی روزانه تلفات زیادی می‌دهیم.»^(۱۱) سرانجام پس از بحث‌های فراوان در این جلسه، یگان‌ها به‌رغم اعلام مخالفت خود، پذیرفتند که برای انجام دادن عملیات مطابق طرح جدید، آماده شوند.^(۱۲) به گزارش راوی قرارگاه (برادر عبدالله درویشی)، از جمله عوامل مؤثر در تسریع این عملیات، اقدامات شدید مهندسی دشمن در جزیره، بخصوص در چند روز اخیر می‌باشد. دشمن از حدود ۱۰ روز پیش به‌سرعت در حال احداث یک خاک‌ریز از روی پد غربی به طرف پد "الهویدی" است که تا کنون بیش از ۴۰۰ متر آن را ساخته است. این خاک‌ریز در صورت اتصال به پد "الهویدی" علاوه بر بستن راه کارهای تیپ ۳۲ انصارالحسین (ع) و ناامن کردن پد غربی، در آینده غرب جزیره را نیز در تسلط دشمن در می‌آورد. همچنین اخیراً دشمن مرتفع کردن سیل‌بندی را که در شرق پد مرکزی زیر آب بوده، شروع کرده است که با این اقدام، تعدادی از راه کارهای لشکر ۱۹ فجر و لشکر ۷ ولی عصر (عج) مسدود می‌شود و برآوردهای عملیاتی ما نیز باید تغییر کند. گفتنی است که با توجه به سرعت عمل دشمن، کار این سیل‌بند احتمالاً تا ۴۸ ساعت آینده به پایان خواهد رسید. راوی قرارگاه کربلا افزوده است: «طبق اظهارات فرماندهان یگان‌ها، دشمن روز به روز با افزودن موانع در مقابل خود، مشکلات نیروهای ما را در اجرای عملیات بیش‌تر خواهد کرد. لشکر ۷ ولی عصر (عج) در شناسایی‌های اخیر خود در ۲۵۰ متری خاک‌ریز اصلی دشمن (خاک‌ریز اول) به یک سیل‌بند جدید که ۱۵ سانتی‌متر زیر آب بوده، برخورد کرد که این امر مشکلات جدیدی را برای عبور قایق‌ها از روی آن به‌وجود خواهد آورد.»^(۱۳)

۷۳۷

با توجه به نزدیکی زمان عملیات در محور دربندیخان، در جلسه امروز قرارگاه نجف که فرمانده (برادر ایزدی) و کلیه مسئولان واحدهای این قرارگاه حضور داشتند، آمادگی واحدها

و چگونگی هماهنگی بین آنها در عملیات دربندیخان، بررسی شد. در این جلسه درباره مشکلاتی همچون آمادگی نداشتن برخی یگان‌ها، توجیه نبودن آنها به عملیات و همچنین مسئله اقدامات مهندسی و احداث جاده بحث و مشورت شد. مطابق آنچه مورد بررسی قرار گرفت، احداث نکردن جاده "پل شیخ صله" تا "تازه‌آباد"، آماده شدن فقط حدود ۴۰ درصد مواضع پدافندی، تکمیل نشدن مواضع توپخانه و اورژانس "ش.م.ر." از جمله مشکلات موجود است. درباره سوله برای ساخت مواضع، مسئول توپخانه قرارگاه (برادر کابلی) گفت: «سوله مواضع، مهم‌ترین مسئله ماست و ما حداقل به ۴۰ سوله احتیاج داریم.» در این جلسه همچنین بر ایجاد مرکز تطبیق و تمرکز آتش یگان‌ها زیر نظر قرارگاه نجف، تأکید شد.^(۱۴) سپس فرمانده قرارگاه نجف از یگان‌های تحت امر خود خواست که تا ۱۳۶۵/۶/۱۱ آمادگی صددرصد خود را برای اجرای عملیات اعلام کنند.^(۱۵)

در ادامه جلسه اقداماتی که قرارگاه نجف در مورد طرح‌های فریب در محورهای "مریوان" و "سومار" برای انحراف دشمن از عملیات دربندیخان، انجام داده‌است، بررسی و پی‌گیری شد. مسئولان قرارگاه با تأکید بر مؤثر بودن این اقدامات، به گفته رادیوعراق اشاره کردند که منطقه عملیات نیروهای خودی را سومار دانسته و چنین تهدید کرده‌است: «ما می‌دانیم که شما به "مندلی" خواهید آمد، پس برای میزبانی از شما منتظر هستیم.» همچنین گشتی‌های دشمن در محور سومار، یکی از نیروهای خودی را به منظور کسب اطلاعات به اسارت گرفته‌اند.^(۱۶) این توضیح لازم است که پس از تصویب طرح کلی عملیات دربندیخان در ۱۳۶۵/۵/۷، مقرر شد که در سه محور "قصر شیرین"، "سومار" و "مریوان"، عملیات فریب و در دو محور "پاوه" و "سورکوه" عملیات پشتیبانی انجام شود. در عملیات فریب، نیروهای خودی بدون پیش‌روی، فقط با نمایش آمادگی خود، دشمن را در شناخت محور اصلی دچار تردید می‌کنند و دو عملیات پشتیبانی نیز همزمان یا با فاصله کمی از عملیات اصلی انجام می‌شود که طی آن نیروهای خودی با اجرای عملیات محدود، مانع از تجمع و تمرکز نیروهای دشمن در محور اصلی می‌شوند.

در عملیات پشتیبانی در محور پاوه که با فرماندهی قرارگاه نجف انجام خواهد شد، دو طرح مانور منظور شده‌است: در طرح مانور اول، روی ارتفاعات "پردینه" عمل می‌شود و در طرح دوم، ابتدا ارتفاعات "گاوکش" و سپس ارتفاع کنار پردینه تصرف خواهد شد. این عملیات پشتیبانی با استعداد ۱۰ گردان به منظور آزادی "نوسود" — که از ابتدای جنگ تاکنون در اشغال عراق و ضدانقلاب می‌باشد — ناامن کردن شهر "طویله" عراق و ضربه زدن به ضدانقلاب موجود در منطقه (به خصوص حزب دمکرات کردستان که در "دره تفی" با استعداد ۲۵۰ تن مستقر است)، دنبال می‌شود.

عملیات پشتیبانی در محور "سورکوه" را قرارگاه رمضان فرماندهی می‌کند و اهداف آن عبارت است از: تصرف ارتفاعات "قاشتی" در غرب سد دربندیخان؛ ایجاد ناامنی در داخل

عراق با انفجار تونل‌ها، پل‌ها و نقاط مهم جاده‌ها.^(۱۷) از دیگر سو، در آستانه آمادگی نیروهای خودی برای عملیات، همکاری ضدانقلاب منطقه‌ای با منافقین بیش‌تر شده‌است. در این باره از اقدامات زیر می‌توان نام برد: اعزام دیده‌بان‌های نفوذی به منطقه جهت تنظیم آتش توپخانه؛ آسیب رساندن به نیروهای خودی به منظور جلوگیری از عملیات؛ شناسایی مقرها که حتی در یک نوبت دو نفر با لباس کردی از مقر تاکتیکی قرارگاه نجف برای شب عملیات عکس می‌گرفتند و هنگامی که با ممانعت و برخورد افراد مهندسی و زرهی روبه‌رو شدند، چند تن از این برادران را مجروح کردند و گریختند. از دیگر اقدامات ضدانقلاب، ریختن میخ در جاده‌ها،^(۱۸) آتش زدن یک کمپرسی و مینی‌بوس و یک خودرو واحد اطلاعات - عملیات می‌باشد.^(۱۹)

۷۳۸

طبق گزارش منابع اطلاعاتی، در چند روز گذشته حدود ۳۰۰ تن از افراد گروه‌های مختلف که برای عراق جاسوسی می‌کردند، در محورهای پیرانشهر، باختران، اورامانات، گردنه غرب و منطقه دهلران دست‌گیر شده‌اند. همچنین یکی از منافقین که قبلاً نظامی بوده‌است، در هنگام ورود به داخل کشور شناسایی و دست‌گیر شد. وی اعتراف کرد که از طریق کردستان به تبریز رفته‌بود تا در مراکز نظامی دست به یک سری عملیات تخریبی و تروریستی بزند.^(۲۰)

۷۳۹

در ادامه حملات هوایی دشمن به مواضع نیروهای خودی، در ساعات ۹:۳۰ و ۱۴:۰۰ امروز نیز شش تیم پروازی از جنگنده‌های عراقی شامل ۲۵ فروند هواپیمای مواضع نیروهای خودی را در منطقه عملیاتی فاو - آبادان بمباران کردند که بر اثر آن علاوه بر وارد آمدن خساراتی در منطقه، یک پل ارتباطی نیروهای خودی نیز منهدم شد.^(۲۱)

۷۴۰

جمهوری اسلامی ایران ضمن تکذیب این ادعای عراق که در چند روز گذشته مناطق مسکونی بصره گلوله‌باران شده‌است، بر گلوله‌باران تأسیسات اقتصادی عراق به تلافی حملات این کشور به شهرهای مرزی ایران، تأکید کرد. سخن‌گوی ستاد تبلیغات جنگ در این باره گفت: «تأسیسات اقتصادی و شهرهای مرزی ایران روزانه زیر آتش توپخانه دشمن قرار داشته و حمله به مناطق صنعتی و کارگری ایران نیز ادامه دارد، به همین دلیل و به تلافی این حملات دشمن، رزمندگان اسلام مراکز اقتصادی اطراف شهر بصره را زیر آتش توپخانه خود قرار داده‌اند.» وی افزود: «رژیم عراق برای این ادعاهای خود مبنی بر گلوله‌باران مناطق مسکونی هیچ‌گونه شواهدی در دست ندارد.»^(۲۲)

۷۴۱

در گزارش امروز ستاد ناحیه سپاه پاسداران فارس در مورد تأمین نیروهای سهمیه استان

فارس برای طرح ۵۰۰ گردان، آمده‌است که در حال حاضر ۱۳۴۳۴ نیرو در جبهه حضور دارند و برای تأمین سقف نهایی سهمیه در این ناحیه، ۶۴۶۹ تن کمبود وجود دارد که این تعداد نیز طی کاروان‌های کربلای ۸ و ۹ تأمین خواهد شد.^(۲۳) همچنین طبق آمار ستاد ناحیه همدان نیروهای اعزامی از این استان به جبهه‌ها در مردادماه جاری، ۲۸۹۳ تن بوده‌است.^(۲۴) هفته‌نامه ایتالیایی "پانوراما" درباره این گونه حضور نیروهای داوطلب در جبهه‌ها نوشت: «در حال حاضر صدها هزار جوان ایرانی در طول دوهزار کیلومتر جبهه‌جنگ مستقر شده‌اند و تجربه شش‌ساله جنگ باعث شده که فرماندهان نظامی ایران از این نیروی مردمی که با ترکیبی از معنویت و عدم ترس از مرگ، دارای تاکتیک‌های عملیاتی بالایی هستند، بهره‌گیرند.»^(۲۵)

۷۴۲

امام خمینی به مناسبت هفته دولت، در جمع اعضای هیئت دولت مطالب مهمی درباره رفتار مخالفان و منتقدان از دولت آقای میرحسین موسوی بیان فرمودند، از جمله: «ما باید عملکرد دولت را روی هم‌رفته حساب کنیم، ببینیم که آیا این دولت در این مدتی که در جنگ بوده‌است و در محاصره اقتصادی بوده‌است و مخالفت همه قدرت‌های بزرگ دنیا بوده‌است، این دولت موفق بوده‌است روی هم‌رفته یا نه؟ بی‌انصافی است که ما بگوییم موفق نبوده، بی‌انصافی است که ما بگوییم که دولت کار ازش نیامده. خوب، کارهای بزرگی کرده‌اند، کارهایی که در ظرف چهل پنجاه سال نشده بود اینها کرده‌اند، در هر قشرشان، همه جا، همه افرادشان و روی هم‌رفته یک دولت موفق بوده‌است...

من به همه اشخاصی که قلم در دستشان است، زبان گویا دارند می‌خواهم سفارش کنم که متوجه باشند که قلم آنها، زبان آنها در حضور خداست، فردا مؤاخذه دارد. صحبت سر دولت و ریاست‌جمهور و اینها نیست، صحبت سر نظام است، نظام اسلام است. آقای خامنه‌ای - سلمه‌الله - باشند رئیس‌جمهور یا یک کسی دیگر، آقای موسوی نخست‌وزیر باشند یا یک کس دیگری، این مطرح نیست، مطرح نظام جمهوری اسلامی است؛ ما مکلفیم به حفظ او، همه نویسندگان مکلفند به حفظ نظام...

آقایان توجه بکنند که قلم آنها یک وقت قلمی نباشد که جمهوری اسلامی را تضعیف بکند. من می‌بینم در بعضی قلم‌ها این جوری است و این‌ها توجه بکنند. من همیشه میل دارم که با نصیحت، با - عرض می‌کنم که - تقاضا، با ملایمت با آقایان رفتار کنم و همیشه جوری باشد که یک صحبتی که ملایم نباشد، نباشد؛ لکن اگر چنانچه یک وقتی اقتضا بکند مصلحت اسلام، یک وقت انسان ببیند که می‌خواهد یک کسی اسلام را تضعیف کند ولو نمی‌فهمد خودش، یا خدای نخواست از روی فهم - که بعضی نادر هست الآن - که از روی ادراک می‌خواهند لطمه بزنند و شناسایی هم ممکن است شده باشند، لکن توجه کنند که اگر یک وقت یک همچو چیزی پیش بیاید، آن وقت یک وضع دیگری پیش می‌آید، این جور نیست که همه‌اش قضیه نصیحت باشد و ملایمت باشد، یک مسئله دیگری پیش می‌آید.

ما در حال انقلاب هستیم. شما ملاحظه کنید، آن جاهایی که انقلاب شده‌است چه کرده‌اند! آن جاهایی که انقلاب شده‌است، انقلاب روسیه‌ای که پنجاه و چند سال از آن گذشته است، روزنامه باز همچو تحت کنترل است که نمی‌توانند یک کلمه این‌ور آن‌ور بگویند. الآن به طوری که برای من گزارش دادند، در عراق هیچ مطلبی را جزاین که اداره اطلاعات اجازه بدهد نمی‌توانند بروز بدهند؛ هیچ مطلبی را راجع به اقتصادشان، راجع به - عرض می‌کنم که - ارزشان، راجع به نظامی‌شان، همه چیزها، باید اداره اطلاعات اجازه بدهد تا چی بشود. ... خوب ما چی؟ ما هرچه دستان آمد گفتیم.

الآن اقتصاد ما این طوری است و ما ورشکسته هستیم، خوب، ما ورشکسته، جناب عالی که می‌فرمایید که ما ورشکسته شدیم. این برای اسلام مضر است یا برای دولت مضر است؟ این برای جمهوری اسلامی مضر است، وقتی فهمید طرف ما. ما ورشکسته نیستیم، چون مردم می‌دانند، اما تویی که برمی‌داری می‌نویسی ما ورشکسته هستیم. تویی که می‌نویسی ما هیچی دیگر نداریم. تویی که این حرف‌ها را می‌نویسی، این برای اسلام مضر است، نه برای دولت. اگر یک چیزی بود که مخصوص دولت بود، خوب، یک مسئله‌ای بود، باز می‌شد یک چیزی، اما یک چیزی که برای نظام مضر است، هست و این را توجه کنید به آن، دست‌هاتان را یک قدر نگه دارید، قلم‌هایتان را یک قدر نگه دارید، توجه بکنید به این که هر چیزی نباید نوشته بشود، هر چیزی نباید منتشر بشود. و من به شما عرض می‌کنم که من ممکن است یک روزی اگر چنانچه خدای نخواستہ تعقیب بکنند آقایان، ممکن است من یک وضع دیگری

(۲۶)

پیش بیاید برایم.»

۷۴۳

در ادامه فعالیت‌های دیپلماتیک شوروی در منطقه درباره جنگ ایران و عراق "ولادیمیر پتروفسکی" معاون وزیر امور خارجه شوروی در بغداد با "صدام" رئیس رژیم عراق دیدار و پیام میخائیل گورباچف را به وی تسلیم کرد. پتروفسکی که از یک هفته پیش در بغداد به سر می‌برد در گفت‌وگویی با روزنامه دولتی "الجمهوریه" چاپ بغداد، ایران و عراق را به آغاز مذاکرات برای خاتمه دادن به جنگ فرا خواند و گفت: «مسکو از پیشنهادهای صلح صدام برای پایان جنگ پشتیبانی می‌کند.» به نوشته الجمهوریه، وی شایعه راه یافتن سلاح‌های ساخت شوروی به ایران را یک توطئه بین‌المللی خواند و گفت: «هدف از آن، لطمه زدن به وجهه اتحاد جماهیر شوروی می‌باشد.»^(۲۷)

"یوری ورنتسف" معاون اول وزیر امور خارجه شوروی نیز در رأس یک هیئت دیپلماتیک وارد الجزایر شد. وی قبل از ورود به الجزایر، از دمشق و اردن نیز دیدار کرده‌بود. رادیو بی‌بی‌سی در این باره گزارش داد: «ورنتسف در پایان اقامت خود در امان، از متحدان ایران خواست تهران را تشویق به پایان جنگ با عراق کنند.» ورنتسف که این سخنان را اندکی قبل از ترک امان بیان می‌کرد، گفت: «مذاکراتش با شاه حسین درباره اوضاع خاورمیانه در جنگ

شش ساله خلیج فارس بوده است.» وی با اشاره به این که ادامه خون‌ریزی در جنگ خلیج فارس به سود هیچ کس نیست، گفت: «ما به عنوان همسایه ایران نمی‌توانیم در قبال این اوضاع هشیار نبوده و بی‌توجه بمانیم. ما سعی کرده‌ایم ایران را به توقف جنگ متقاعد کنیم، اما هیچ پاسخی دریافت نکرده‌ایم، بنابراین کشورهای دیگر را تشویق می‌کنیم تا ایران را به این کار متقاعد کنند.»^(۲۸)

۷۴۴

"صدام حسین" امروز در سخنانی در جمع اعضای شورای قانون‌گذاری و اجرایی منطقه کردستان عراق، ضمن تأکید بر تفاوت میزان وفاداری و علاقه‌مندی کردهای عراقی به حزب بعث در مقایسه با اعراب، گفت: «ملاک ارزیابی عراقی‌ها را میزان جان‌بازی و فداکاری آنها در جبهه‌ها تعیین می‌کند.» وی افزود: «خودمختاری در کردستان عراق نه تنها موجب تجزیه عراق نمی‌شود بلکه وحدت کشور را تعمیق می‌نماید. قانون خودمختاری کردستان می‌تواند در برخی موارد در جهت بهترشدن، اصلاح شود. چنانچه این وضع نیز نسبت به قانون اساسی و قوانین دیگر پیش می‌آید.»^(۲۹)

وی در ادامه ضمن تأکید دوباره بر معیار ارزیابی افراد، گفت: «به افرادی که به جبهه بروند و در مقابل رزمندگان ایرانی هراسی به دل راه نداده و مواضع خود را ترک نکنند، مدال شجاعت می‌دهیم، اما کسانی که از رفتن به جبهه سر باز زنند، به اشد مجازات یعنی مرگ محکوم می‌شوند و افراد خانواده‌های آنها از کلیه حقوق اجتماعی محروم خواهند شد.» صدام در ادامه سخنان خود گفت: «در منطقه کردستان عراق عده‌ای تجزیه طلب قصد دارند قسمتی از خاک عراق را تجزیه کنند. میزان علاقه‌مندی یک شهروند بغدادی یا "سماوه‌ای" به حزب بعث با یک کُرد عراق بسیار متفاوت است. البته این یک امر طبیعی است زیرا یک شهروند اربیلی از نظر سطح فکر با یک شهروند بغدادی یا سماوه‌ای تفاوت بسیار دارد چرا فردی که در بغداد زندگی می‌کند از ثمرات حزب بعث به‌خوبی برخوردار است و با پیش‌رفت‌های مملکت در طول ۱۸ سال گذشته آشنا شده‌است، [اما] فردی که عمر خود را در کوهستان‌های اربیل گذرانده، نمی‌توانسته پیش‌رفت‌هایی را که در پرتو حزب بعث نصیب مملکت شده‌است لمس کند. بنابراین کسانی که انقلاب عراق را درک نکنند، شایسته دریافت خدمات رفاهی و عمرانی نیستند.»

صدام در پایان افزود: «ما در عراق همانند یک مسابقه دوومیدانی عمل می‌کنیم و در این مسابقه هرکسی زودتر از دیگران به خط پایان برسد، قهرمان شناخته می‌شود و این خط پایان جبهه است. هرکس زودتر از دیگران خود را به جبهه برساند، قهرمان شناخته می‌شود.»^(۳۰) بنابراین ملاک ارزیابی و درجه تمایز افراد عراقی، میزان جان‌بازی آنان در جبهه‌ها می‌باشد. اگر کسی در جنگ از خود لیاقتی نشان دهد، مسلماً با کسی که جبهه را ترک کرده، باید تفاوت داشته باشد.»^(۳۱)

رادیو امریکا به نقل از سخن‌گوی وزارت خارجه این کشور اعلام کرد که مذاکرات امریکا و شوروی که به منظور آماده کردن مقدمات ملاقات ماه آینده وزیران خارجه دو کشور انجام می‌گیرد، مفید بوده‌است و این، راهی برای رسیدن به تفاهم در خصوص درگیری‌های منطقه‌ای می‌باشد. گفتنی است که وزیران امور خارجه دو کشور، مقدمات دیدار ریگان و گورباچف را فراهم خواهند ساخت.^(۳۲)

یک گروه ناشناس در بیانیه‌ای با امضای "تیروهای متحد عدالت" که برای روزنامه "النهار" بیروت فرستاده، هشدار داده‌است که در صورت تغییر نکردن سیاست خاورمیانه‌ای فرانسه، گروگان فرانسوی خود را خواهد کشت. در این بیانیه آمده‌است: «اگر دولت فرانسه به دنباله‌روی از شیطان بزرگ ادامه داده و حمایت خود را از سرکوبگران مسلمانان پرافتخار لبنان و منطقه قطع نکند، مسئول سرنوشت گروگان "کامیل سونتاک" خواهد بود.»^(۳۳)

در ادامه حمایت‌های حزب قدرت‌مند "دمکرات مسیحی" ایتالیا از منافقین، امروز نیز وزیران کشور، دفاع، پست و تلگراف و تلفن ایتالیا از غرفه منافقین در جشنواره دوستی حزب دمکرات مسیحی ایتالیا بازدید کردند. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در این جشنواره که در شهر "کرویای" ایتالیا آغاز به کار کرده‌است، گروهک منافقین با برپایی غرفه‌ای، آنچه را آثار مستند وجود شکنجه و اختناق در ایران نامیده، به نمایش گذاشته‌است. روزنامه "ایل‌پیلو" ارگان رسمی حزب دمکرات مسیحی، در شماره روز پنجشنبه خود با درج این خبر، "شورای ملی مقاومت ایران" - را که از چند گروهک ضدانقلاب تشکیل شده و رهبری آن با منافقین است - قدرت‌مندترین جناح مخالف انقلاب اسلامی خواند و افزوده‌است که این شورا علیه رژیم اختناق خمینی و برای برقراری یک صلح عادلانه مبارزه می‌کند. این روزنامه به نقل از یکی از مسئولان این شورا در ایتالیا، دعوت حزب دمکرات مسیحی از گروهک منافقین را در آستانه پایان ششمین سالگرد جنگ، بسیار مثبت تلقی کرده‌است، سپس در ادامه مقاله خود به نقل از مسئول این گروهک نوشته‌است که وزیران کشور، دفاع و پست و تلگراف ایتالیا ضمن بازدید از این غرفه با چند تن از سرکردگان "شورای مقاومت" نیز گفت‌وگوهایی انجام داده‌اند. مقاله "ایل‌پیلو" بدون درج تاریخ این بازدید و ملاقات، به جزوه حاوی مشخصات ۵۰ هزار تن از معدومین ایرانی که در نمایشگاه منافقین ارائه شده، اشاره کرده‌است و تعداد زندانیان سیاسی را که مورد شکنجه قرار گرفته‌اند بالغ بر ۱۴۰ هزار تن اعلام کرده‌است.

گفتنی است که دیدار وزیر کشور ایتالیا از غرفه منافقین - به‌رغم اعترافش به غیرقانونی و تروریستی بودن فعالیت‌های این گروهک - براساس اسناد و مدارک ارائه شده به وی انجام

شده است. وزیر کشور ایتالیا متعهد گردیده بود که در آینده نزدیک ادامه فعالیت این گروهک را در ایتالیا متوقف سازد. حزب دمکرات مسیحی - که ۳۴۶ کرسی در مجلس ایتالیا دارد - نیز در مقایسه با دیگر احزاب این کشور تاکنون موضع متعادل تری در برابر انقلاب اسلامی در پیش گرفته بود و چنین دعوتی [از گروهک منافقین] و چاپ این مقاله در ارگان رسمی این حزب، بی سابقه بوده است.^(۳۴)

OOO

ضمیمه گزارش ۷۳۴: شناسایی‌هایی منطقه حاج‌عمران چنان که قبلاً ذکر شد، هر چند به دلیل دیر رسیدن نیروهای لشکر ۱۰ سیدالشهدا به منطقه عملیاتی، زمان اجرای این عملیات به تعویق افتاده است، اما تلاش نیروهای خودی در امر شناسایی در محور حاج‌عمران و در آستانه عملیات در این منطقه، همچنان ادامه دارد از جمله شناسایی‌های تیپ ۹ بدر روی ارتفاع "شهید صدر" موفقیت‌آمیز بوده است. این امر به دنبال واگذاری ارتفاع "شهدا" به تیپ ۱۱ قائم (عج) و محدود شدن منطقه عملیاتی این تیپ انجام گرفت. از سویی، به دلیل هوشیاری دشمن، امروز تیپ ۱۱ قائم (عج) در شناسایی خود از "تپه شهدا" علاوه بر عدم موفقیت، یک شهید نیز در منطقه به جای گذاشت.^(۳۵)

به منظور اجرای قوی‌تر عملیات روی ارتفاع "شهدا"، در جلسه ۱۳۶۵/۶/۶ سپاه چهارم تصمیم گرفته شد که با توجه به مشکلات ایجاد شده در امر شناسایی، تیپ ۱۱ قائم (عج) به جای اجرای عملیات فریب در محور گل‌آزرده، در محور راست عملیات کند.^(۳۶)

امروز یکی از نیروهای شناسایی تیپ ۱۱ قائم (عج) که در سوم شهریور در منطقه گل‌آزرده مجروح و به جای مانده بود و احتمال اسارت او داده می‌شد، به عقب بازگشت.^(۳۷) از سوی دیگر، دو تن از نیروهای شناسایی لشکر ۱۰ سیدالشهدا (ع) که برای شناسایی عمق مواضع دشمن به شیار "انه" رفته‌اند و می‌بایست پس از ۴۸ ساعت به منطقه خودی برمی‌گشتند، هنوز بازنگشته‌اند و احتمال داده می‌شود که اسیر شده باشند.^(۳۸)

راوی قرارگاه حمزه (ع) (برادر سعید سرمدی) در گزارشی از شناسایی‌های انجام شده برای عملیات در منطقه حاج‌عمران، نوشته است: «به‌طور کلی این شناسایی‌ها را تیپ‌های ۹ بدر، لشکر ۱۵۵ شهدا و تیپ ۱۰۵ قدس به خوبی انجام داده‌اند. این یگان‌ها توانسته‌اند تا حدود ۹۰ درصد اطلاعات مورد نیاز را از دشمن کسب نمایند. همچنین به‌رغم موفقیت نسبی شناسایی‌های تیپ ۱۱ قائم (عج) در محور "گل‌آزرده"، شناسایی‌های جدید این یگان روی "تپه شهدا" موفقیت چندانی نداشته است. تیپ ۲۱ امام‌رضا (ع) نیز به دلیل دیرآمدن به منطقه و نداشتن امکان شناسایی در محدوده واگذار شده در عمق خاک دشمن، به جز یک مورد شناسایی روی ارتفاعات "سکران" کار خاص دیگری انجام نداده است.^(۳۹)

ضمیمه گزارش ۷۳۵: خلاصه طرح مانور عملیات کربلای ۳

در عملیات سپاه روی اسکله العمیه، مأموریت گردان‌های یونس (ع) و امام‌رضا (ع) از لشکر ۱۴ امام‌حسین (ع) که مهم‌ترین نقش را در عملیات ایفا می‌کنند، به شرح زیر مشخص شده است:

گردان یونس (ع) متشکل از دو گروهان غواص هر کدام به استعداد ۶۰ نیرو و یک گروهان "سوارشناور" به استعداد ۱۰۰ نیرو، شکستن خط در عملیات را به عهده خواهد داشت. در شب عملیات با تاریک شدن هوا گروهان‌های غواص این گردان با دو شناور بزرگ (قایق والفجر) به سوی سه پایه العمیه - که طبق طرح

عملیات منطقه رهایی غواص‌ها می‌باشد - حرکت خواهند کرد و در ساعت ۱۰:۳۰ شب با کامل شدن مد در گرای ۱۲۵ درجه وارد آب می‌شوند تا در ساعت ۱۲ شب به اسکله برسند^(۴۰) و همزمان از سه محور به اسکله العمیه هجوم خواهند برد. این اقدام نه تنها سبب تقسیم آتش دشمن خواهد شد، بلکه ابتکار عمل را به دست نیروهای خودی خواهد داد. برای گردان امام‌رضا(ع) هم که به‌عنوان احتیاط گردان حضرت یونس(ع) در نظر گرفته شده‌است، مأموریت خاصی طرح‌ریزی گردید: ۱- مأموریت اصلی: جایگزین؛ بدین ترتیب که در صورت ناکامی گردان یونس(ع) در تصرف اسکله، یک گروهان آن با استعداد سه دسته (شش تیمی) بی‌درنگ به کمک این گردان می‌شتابد و همانند طرح کلی، از سه محور (چپ، وسط و راست) برای تصرف اسکله العمیه و تثبیت و پدافند آن اقدام می‌کند. ۲- مأموریت فرعی: در صورت موفقیت گردان حضرت یونس(ع) در تصرف اسکله و رسیدن به اهداف خود، گردان امام‌رضا(ع) به مأموریت اصلی خود (یعنی تک به اسکله البکر) مبادرت ورزد.

گذشته از آنچه ذکر گردید، فرمانده نیروی دریایی سپاه به ناو تیپ ۱۴ کوثر با استعداد کامل و ناو تیپ ۱۳ امیرالمؤمنین(ع) با استعداد یک گردان مأموریت داده‌است که همزمان با آغاز حرکت غواصان لشکر ۱۴ امام حسین(ع) برای اجرای عملیات، "خورعبدالله" را مسدود کنند. اضافه می‌شود که طرح به آتش کشیدن اسکله البکر نیز مورد تأکید قرار گرفت.

تیپ‌های ۳۴ امام سجاد(ع) و ۴۲ یونس(ع) به ترتیب جهت پوشش پدافند هوایی و اجرای آتش توپخانه ساحلی (اعم از اجرای آتش‌های ایذایی یا پشتیبانی مستقیم) انتخاب شدند.

همچنین واحدهایی از نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی و هوانیروز جهت پشتیبانی نزدیک هوایی از نیروهای عمل‌کننده روی اسکله و نیز یگان‌هایی از نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی در صورت لزوم برای جست‌وجوی نجات، پیش‌بینی شدند.^(۴۱)

ضمیمه گزارش ۷۳۶: علل تغییرات طرح مانور عملیات در جزیره مجنون

راوی قرارگاه (برادر عبدالله درویشی) درباره تغییرات مکرر طرح عملیات در جزیره مجنون و پی‌آمدهای آن، نوشته‌است: «با اندکی تأمل در تغییرات انجام شده در طرح عملیات، سیر نزولی را در اهداف عملیات می‌بینیم که به‌علت کمبود نیرو، هر دفعه مجبور می‌شویم مقداری از توقعات خود را کاسته و هدف عملیات را محدود کنیم.» به نظر وی دلایل تغییر طرح عملیات عبارت‌است از: «تعداد فرماندهان در پی‌گیری عملیات؛ اظهارنظر نکردن فرماندهان یگان‌ها نزد فرمانده کل سپاه و سپس بیان نظریات خود در جلسات قرارگاه در غیاب وی.» راوی در پایان نوشته‌است: «این تغییرات باعث کند شدن پیش‌رفت کار و بی‌اعتقادی فرماندهان یگان‌ها به اجرای عملیات شده‌است.»^(۴۲)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۵/۶/۸

- ۱- سند شماره ۰۱۵۳۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "دستور عملیاتی شماره ۱"، قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۳۶۵/۶/۸.
- ۲- سند شماره ۲۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات کربلای ۲"، گزارش راوی قرارگاه حمزه، راوی: سعید سمرمدی، ص ۱۵.
- ۳- پیشین، ص ۲۳ و ۲۴.
- ۴- سند شماره ۰۱۵۴۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه‌ای و اطلاعاتی شماره ۲۴"، نیروی زمینی ارتش، ۱۳۶۵/۶/۳ تا ۱۳۶۵/۶/۱۰، ص ۷، ۱۳۶۵/۶/۱۲.
- ۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۶۴، ۱۳۶۵/۶/۹، ص ۲۱؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۶/۹، ص ۱۹.
- ۶- سند شماره ۰۶۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش عملیات لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در اسکله العمیه"، گزارش راوی عملیات کربلای ۳، شهید سیدمحمد اسحاقی، آذر ۱۳۶۵، ص ۴۶.
- ۷- پیشین، ص ۴۴.
- ۸- پیشین، ص ۲۳.
- ۹- سند شماره ۳۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات محدود در جزیره مجنون"، گزارش راوی قرارگاه کربلا، عبدالله درویشی، مهر ۱۳۶۵، ص ۸۶؛ و - نوار شماره ۲۰، جلسه ۱۳۶۵/۶/۸.
- ۱۰- سند شماره ۱۲۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نصرت در عملیات جزیره جنوبی مجنون، راوی: عبدالله درویشی، ۱۳۶۵/۵/۱۸ تا ۱۳۶۵/۶/۱۶، ص ۹۶ تا ۹۸.
- ۱۱- مأخذ شماره ۹، ص ۷۸؛ و - نوار جلسه ۲۱، ۱۳۶۵/۶/۸.
- ۱۲- مأخذ شماره ۹، ص ۷۸.
- ۱۳- مأخذ شماره ۹، ص ۸۴ و ۸۵؛ و - نوار شماره ۲۰، ۱۳۶۵/۶/۸.
- ۱۴- سند شماره ۱۲۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نجف عملیات منتفی شده بنی‌هاشم (دربندیدخان)، راوی: امیر رزاق‌زاده، ۱۳۶۵/۶/۷ تا ۱۳۶۵/۶/۱۱، ص ۳۶ تا ۴۶؛ و - سند شماره ۲۰۶۸۱/پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ۴۳ (عملیات منتفی شده بنی‌هاشم «دربندیدخان»)، (قرارگاه نجف، ۱۳۶۵/۶/۸، نوار شماره ۲۰۴۰۵)؛ و - سند شماره ۱۹۵۸۰/پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ۴۲ (عملیات منتفی شده بنی‌هاشم «دربندیدخان»)، (قرارگاه نجف، ۱۳۶۵/۶/۸، نوار شماره ۲۰۴۰۴)؛ و - سند شماره ۱۹۳۹۴/پ.ن. مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ۳۶ (عملیات منتفی شده «دربندیدخان»)، (قرارگاه نجف، ۱۳۶۵/۶/۸، نوار ۲۰۳۹۶).
- ۱۵- پیشین، ردیف اول، ص ۴۴ و ۴۵.
- ۱۶- مأخذ شماره ۱۴، ردیف اول ص ۹۹ تا ۱۰۱.
- ۱۷- سند شماره ۲۸۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: عملیات منتفی شده دربندیدخان، راوی: امیر رزاق‌زاده، ص ۱۵۳ تا ۱۶۳ و مأخذ شماره ۱۵، ص ۹۹ تا ۱۰۱.
- ۱۸- پیشین، ص ۱۳۱ و ۱۳۲.
- ۱۹- مأخذ شماره ۱۵، ص ۹۳.
- ۲۰- سند شماره ۲۲۶۱۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: منابع سیاسی داخلی سپاه، ۱۳۶۵/۶/۱۹، ص ۱۵.
- ۲۱- سند شماره ۰۱۵۳۵۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه‌ای و اطلاعاتی شماره ۱۴۹۸"، اطلاعات قرارگاه عملیاتی جنوب، ۱۳۶۵/۶/۶ تا ۱۳۶۵/۶/۸، ص ۵.
- ۲۲- روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۶/۹، ص ۱۹.
- ۲۳- سند شماره ۰۸۴۰۴۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ستاد سپاه ناحیه فارس، "اعزام نیرو"، ۱۳۶۵/۶/۸.
- ۲۴- سند شماره ۰۴۵۹۳۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ستاد سپاه ناحیه همدان، "آمار"، ۱۳۶۵/۶/۸.
- ۲۵- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش‌های ویژه" نشریه شماره ۱۶۴، ۱۳۶۵/۶/۹، ص ۳، هفته‌نامه "پانوراما".
- ۲۶- سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، صحیفه نور، جلد بیستم (تهران: وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۹)، ص ۳۶ تا ۳۸.
- ۲۷- مأخذ شماره ۲۵، ص ۹، بغداد، خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۵/۶/۸، به نقل از روزنامه عراقی "الجمهوریه".
- ۲۸- مأخذ شماره ۲۲، ص ۲۰؛ و - واحد مرکزی خبر، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۳۶۵/۶/۹، ص ۴، بی‌بی‌سی، ۱۳۶۵/۶/۸.
- ۲۹- واحد مرکزی خبر صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، بولتن "رادیوهای بیگانه"، ۱۳۶۵/۶/۱۰، ص ۲۰، به نقل از تلویزیون بوظی، ۱۳۶۵/۶/۸.
- ۳۰- روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۶/۱۰، ص ۴.
- ۳۱- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۶/۹، ص ۱۴، اهواز، خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۳۲- مأخذ شماره ۲۵، ص ۳۷، به نقل از رادیو امریکا.
- ۳۳- روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۶/۸، ص ۲۰، به نقل از "النهار".
- ۳۴- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۷۱، ۱۳۶۵/۶/۱۶، ص ۳۴ و ۳۵، به نقل از روزنامه "ایل‌پیلو" ارگان رسمی حزب دمکرات مسیحی.
- ۳۵- مأخذ شماره ۲، ص ۸ و ۸/۱.
- ۳۶- مأخذ شماره ۲، ص ۱۲.
- ۳۷- مأخذ شماره ۲، ص ۷.
- ۳۸- مأخذ شماره ۲، ص ۷.
- ۳۹- مأخذ شماره ۲، ص ۷.
- ۴۰- مأخذ شماره ۶، ص ۴۶.
- ۴۱- مهدی خداوردی و ...، نبرد العمیه (تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۷۵)، ص ۱۰۲ تا ۱۰۵.
- ۴۲- مأخذ شماره ۹، ص ۹۶؛ و - نوار مصاحبه شماره ۹، ۱۳۶۵/۷/۱۷.